

Peti kratki esej – Korupcija v javni upravi in ujetje države

G. P.

Novinarstvo, 3. letnik, redni študij

Ljubljana, 13. maj 2013

Že od nekdaj je bilo s podkupnino mogoče doseči nekaj več. Obiti kakšen zakon ali si pridobiti pomembno prednost pred nekom drugim. Danes ni nič drugače. Korupcija predstavlja resen problem v mnogih državah povsod po svetu, še posebej v tranzicijskih, med katere sodi tudi Slovenija. Prisotna je prav v vseh segmentih družbe, tako v javnem kot v zasebnem sektorju, tako v politiki kot v športu, njena problematika je zelo kompleksna. Korupcija slabi demokracijo, načenja legitimnost vlade, njenih organov in institucij, moralna pravila in poštenost. Korupcija torej znižuje zaupanje v institucije in slabi delovanje javnih institucij – države. Nizko zaupanje posledično destabilizira demokracijo. Zaradi negativnih učinkov korupcije se vse večji pomen pripisuje boju proti njej, tako na domačem kot tudi na mednarodnem področju. Učinkovit boj zoper korupcijo zahteva ustrezne ukrepe s strani posameznih vlad na področju nacionalnih zakonodaj ter uspešno poslovanje in sodelovanje tako mednarodnih organizacij kot neodvisnih podjetij ali civilne družbe.

Kot na dlani je, da zloraba javne moči obstaja, odkar obstaja moč družbe. Korupcija ima večinoma negativne učinke, kot so ustvarjanje odvisnosti državljanov (alkohol, droge itd.), brezposelnost, škodovanje ugledu države in njenim državljanom ter podobno. Po drugi strani se je potrebno zavedati, da korupcija vsekakor ne obstaja zgolj v državah na prehodu oz. v razvijajočih se državah, ampak jo srečamo v vseh delih sveta in kot taka predstavlja mednarodni problem. Korupcija je precej razširjena in ogroža razvoj države, saj vpliva na njeno gospodarstvo, socialno pravičnost, človekove pravice, spodjeda pravni red države in njene demokratične institucije.

Nekateri pravijo, da je glavni vzrok za pojav korupcije revščina. Korupcija pa se dogaja tudi v razvitih, bogatih državah, kar pomeni, da je revščina lahko le dejavnik, ki še dodatno pospeši razmah korupcije v neki državi in ne vzrok za nastanek le-te. Prej bi lahko trdili, da je revščina v nerazvitih državah tudi posledica korupcije. Dejstvo je, da korupcija ne predstavlja enakega problema v vseh državah, zato je težko določiti pogoje, v katerih se bo razrasla. Če v državi pride do visoke stopnje korupcije, je to zanesljiv znak, da ima sistem v tej državi precej napak, vendar to ne pomeni nujno, da je v tej državi prišlo do popolnega političnega in družbenega razkroja (Accetto 2000).

Korupcija je odvisna od sistema države, kar je vidno pri slabem ekonomskem in političnem položaju države, kjer ustrezne kontrole in odgovornosti ni. Treba je povedati, da korupcija ni odvisna samo od enega dejavnika, ampak ponavadi nastopa kot kombinacija več pogojev, kot so

politični, gospodarski, socialni, kulturni, zgodovinski, pravni in drugi vzroki (Pečar 1996).

V državah v tranziciji so »komunistični sistemi« uporabljali korupcijo kot sredstvo za utrjevanje oblasti, gradili so sisteme – kleptokracije, ki so za lastno preživetje temeljili na korupciji. To je zapustilo dediščino vzorcev obnašanja, ki nikakor ne služijo vzpostavitvi dobro delujočih demokracij ali kultur, ki korupcijo obsojajo (Tratnik Volasko 1999).

Aristotel, Machiavelli in Montesquieu so izhajali iz ideje, da je korupcija izraz »krvavljenja« moralnih vrednot družbe. Kot takšna se šteje za nemoralno in škodljivo za družbo, saj morajo nosilci funkcij zagovarjati in zastopati interese, za katere so izvoljeni, ne pa svojih interesov. Z razvojem moderne države korupcija postaja ne le moralno škodljiva, temveč tudi vzrok neučinkovitost (ujetje) države. Najpogostejše oblike se kažejo v podkupovanju, nepotizmu in zlorabi položaja za zasebne namene. Družbeni pojavi, katerim smo priča in ki se kažejo v poizkusih in težnjah po čim večjem in čim hitrejšem dobičku, se odražajo tudi v korupcijskih dejanjih.

Korupcija se v državni upravi praviloma pojavlja na treh nivojih. Mikro nivo predstavlja majhna darila javnim uslužbencem za doseg želenih uslug, ki pa bi jih uslužbenci morali narediti že po svoji dolžnosti. Korupcija na tem nivoju je vezana na tiste uslužbence, ki imajo opravka z dokumentacijo in izdajo dovoljenj. Ljudje so do takšne korupcije zelo tolerantni, postala je del vsakdanjika, višina protipravno pridobljenih sredstev pa ne presega povprečne mesečne plače uslužbenca. Srednji nivo zajema javne uslužbence na višjem nivoju. Taka korupcija je najbolj razširjena na lokalnem nivoju, kjer lokalna politika z njeno pomočjo dosega rešitve, ki so v pristojnosti srednjega nivoja javnih uslužbencev. Javnost takšne korupcije ne tolerira, dosega pa lahko nekajkratnik povprečne mesečne plače posameznega uslužbenca. Makro nivo korupcije je povezan z vladnimi naročili, sklepanjem večjih pogodb, z opravljanjem večjih del v državi (npr. gradnja infrastrukture) ter z ostalimi večjimi investicijami. Je najnevarnejši del korupcije, ki se odvija v najvišjih družbenih in političnih krogih. Odvija se s pomočjo zlorab funkcij in položajev, politične moči, s pomočjo zlorabe družbenega statusa. Takšne oblike korupcije ostajajo navadno skrite, če pa se jih slučajno odkrije, ostajajo glavni akterji neodkriti. Običajno gre za predstavnike elit, ki s pomočjo korupcijskih dejanj pretakajo ogromne količine denarja.

Odkrivanje in prijavljanje korupcije je pomembno zaradi onemogočanja nadaljnega razširjanja korupcije, saj na ta način korupcija izgublja podporo javnosti. Nekateri pisci širjenje korupcije opisujejo kot bolezen, ki se širi od vrha navzdol v državnih institucijah pa tudi družbi nasploh (Dobovšek v Dobovšek in Minič 2005, 15–17).

Literatura in viri:

- Accetto, Matej. 2000. *Razumevanje korupcije*. Ljubljana: Fakulteta za javno upravo.
- Dobovšek, Bojan in Minič, Denis. 2005. Korupcija, lobiranje in neformalne mreže. V *Korupcija in politika*, ur. Bojan Dobovšek, 9–60. Ljubljana: Fakulteta za policijsko varnostne vede.
- Pečar, Janez. 1996. V Sloveniji je vse kupljivo. Delo (19. oktober).
- Tratnik Volasko, Marjeta. 1999. *Korupcija*. Ljubljana: Ministrstvo za notranje zadeve Republike Slovenije.